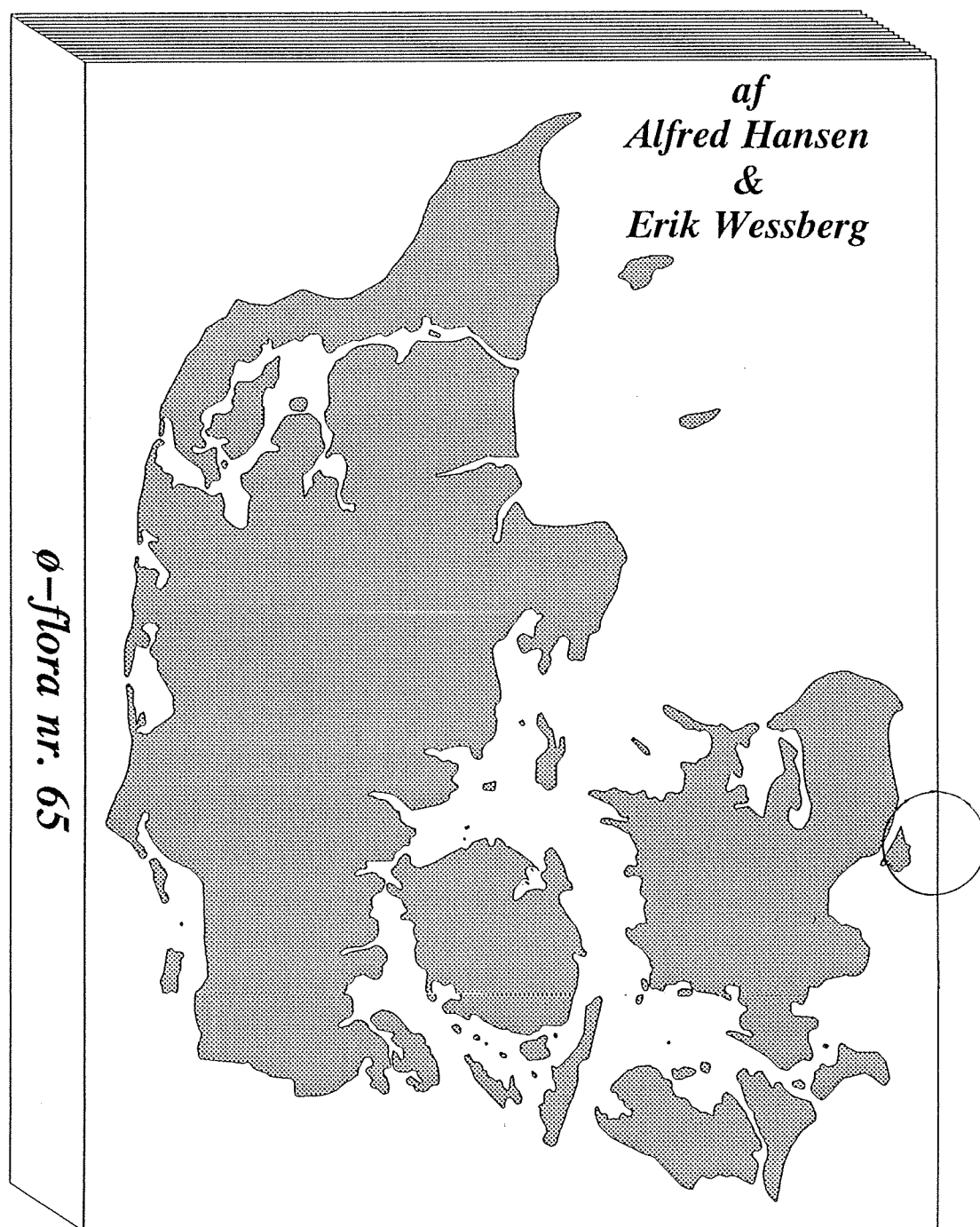
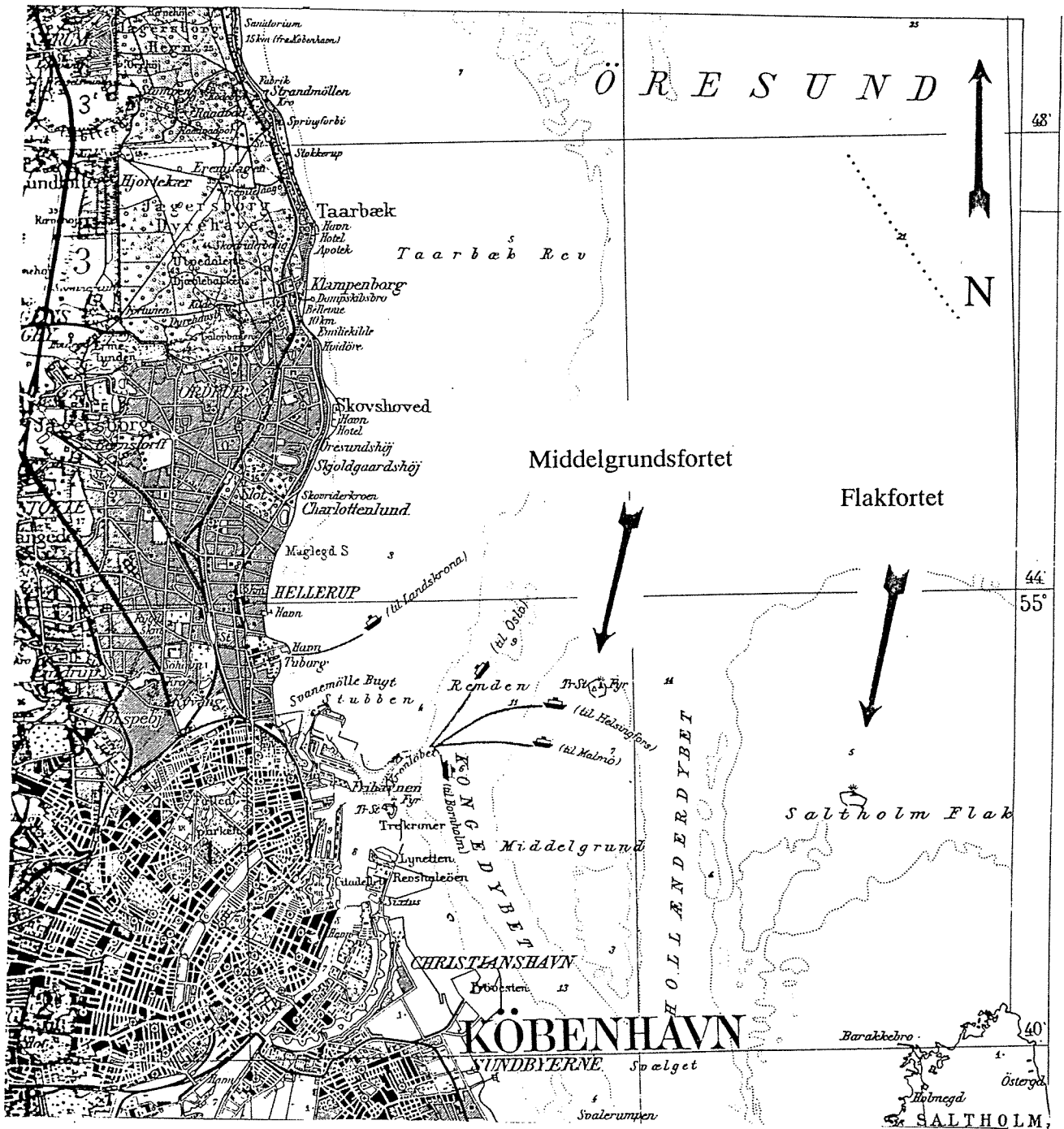

FLAKFORTET

NORD FOR SALTHOLM

Randers 1995

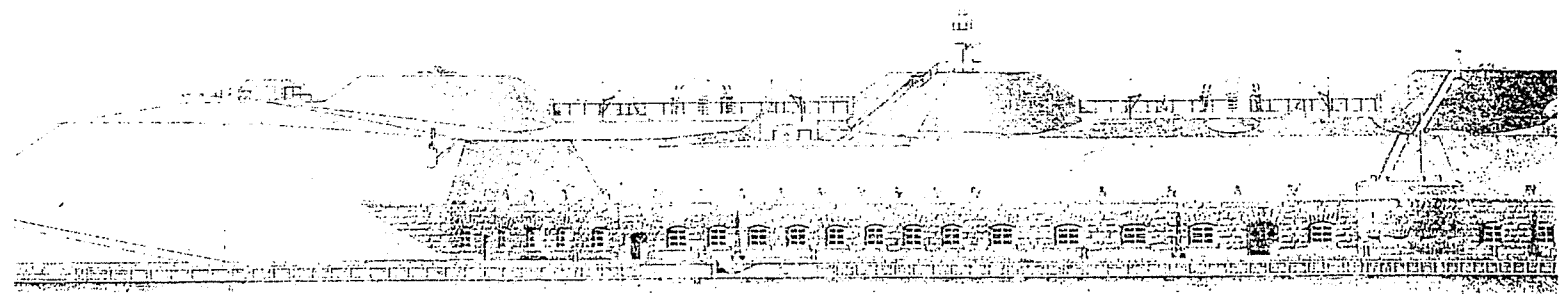
Kortudsnittet er fra Geodætisk Instituts kortbog "Øerne øst for Store Bælt" i 1:100000, 12. udgave, som er rettet i 1930, enkelte rettelser dog fra 1961. Saltholm Flak er det ene af Flakfortets tidligere navne, Saltholms Flak Fort det andet. Fortet er af naturlige årsager anlagt på lavt vand, på et såkaldt flak, deraf navnet. Nederst til højre ses den nordligste del af Saltholm og ca. 4 km nordvest for Flakfortet et andet af de forter, som i krigstid skulle beskytte København mod fremmede krigsskibe, nemlig Middelgrundsfortet. Derudover ses en del af hovedstaden.

FLAKFORTET - EN Ø-FLORALISTE MED NOTER

Flakfortet, tidligere Saltholms Flak Fort eller Saltholm Flak, ligger i Øresund, ca. 10 km. nordøst for Københavns centrum og ca. 4 km nordvest for Saltholms nordspids. Øen er kunstig, ca. 29400 m² stor, med bølgebryder godt 65000 m², og er anlagt i årene 1910-15; men allerede i 1909 påbegyndtes indpumpningen af sand på den grund, hvorpå Flakfortet er anbragt. Oven på sandet blev der senere bygget en godt 1100 meter lang bølgebryder. Både den og fortets fundament består af sænkekasser, som efter nedsænkningen er blevet fyldt med sand og beton. Formålet med bygningen af Flakfortet var primært, at det sammen med andre forter og batterier, bl.a. Dragørfortet og Kongelunds batterierne, skulle fungere som forreste forsvarslinie for hovedstaden. Det har nu aldrig været brugt efter hensigten, heller ikke under 2. Verdenskrig, da tyskerne den 9. april som noget af det første, de foretog sig, hurtigt overtog det. I 1956-57 blev kommandoen strøget, og fra da var det raketbatteri indtil 1968, da det blev nedlagt. I de efterfølgende 6 år lå det hen uden nogen form for overvågning eller bevogtning. I dette tidsrum skete der stor skade på såvel det interiøre som inventar, vinduer og toiletter som på det eksteriøre, bl.a. fjernelsen af en del kampesten fra bølgebryderen.

I 1975 udlejede Forsvarsministeriet for en 10-årig periode Flakfortet til Københavns Sejlunion og Danmarks Motorbådsunion. Der blev straks iværksat restaureringsarbejder, som ofte var resultatløse, da hærværket fortsatte. Først da der blev ansat en fastboende vagt, ophørte ødelæggelserne. Ikke blot bygningerne trængte til en kærlig hånd, for da en del af de store, beskyttende sten i disse år var blevet fjernet, åd havet ved mangen en storm af øen. Dette sammen med vinderosion i det sand, som øen er opbygget af, truede på et tidspunkt Flakfortets eksistens. Ved genanbringelse af sten og plantning af buske fik man den farefulde udvikling nogenlunde under kontrol; men i 1981 skete der alvorlige brud på molerne. Skaden blev takseret til ca. 9 millioner kroner. Da de to organisationer, der havde lejet øen, ikke så sig i stand til at bekoste reparationen, blev andre organisationer og myndigheder, bl.a. Fredningsstyrelsen, Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse og Dansk Ornitologisk Forening, kontaktet. Resultatet blev oprettelsen af "Den selvejende Institution Flakfortet". I 1982 bidrog en af parterne, Forsvarsministeriet, med bl.a. støbning af lågene på sænkekasserne, men det var først i 1983, at det kæmpemæssige restaureringsarbejde for alvor kom i gang. I 1989 blev arbejdet tilendebragt, og øens fremtid skulle hermed være sikret i en lang årrække. Samme år måtte "Den selvejende Institution Flakfortet" imidlertid lade sig erklære konkurs bl.a. på grund af, at forventede tilskud fra det offentlige udeblev. Resultatet blev, at der i 1991 stiftedes "Flakfortets driftsselskab A.m.b.a.", som lejer øen for 5000 kr. årligt og forpligter sig til at påse, at Flakfortets tilstand forbliver uforandret.

Hvert år besøger ca. 100000 mennesker Flakfortet. De sejler selv eller kommer med den turistbåd,

Tegningen stammer fra en folder med oplysninger om Flakfortets historie, og den viser øen inden den nuværende bølgebryder blev anlagt.

der hver dag i sæsonen har adskillige dobbeltture dertil. De fleste turister med denne båd er endagsturister; men det er muligt for f.eks. skoler at overnatte på Flakfortet.

Flakfortet er bevaringsværdigt, men er ikke fredet. Dog vil det fra år 2010 være omfattet af Naturbeskyttelseslovens Fortidsmindefredning. Der kan imidlertid blive tale om en fredning på et tidligere tidspunkt, da det kan blive omfattet af en samlet fredning af Københavns sø- og landbefæstning. Der er strandbeskyttelseslinie på fortet. Det indebærer, at der ikke må opføres bygninger af nogen art eller foretages ændringer i terrænet i en afstand af 100 meter fra vandkanten.

I den følgende vegetationsbeskrivelse har planterne første gang, de bliver nævnt, såvel dansk som latinsk navn, derefter kun det danske. Navnene følger for størstedelens vedkommende Dansk Feltflora, 5. opl. 1994.

Havneområdet og stierne

Med havneområdet menes molen, plænen, blomsteranlæggene og stien ved sydsiden.

En stor del af de arter, der er fundet på disse lokaliteter findes sædvanligvis nær bebyggelse. Det drejer sig f.eks. om Alm. Rajgræs (*Lolium perenne*), Skive-Kamille (*Chamomilla suaveolens*), Tusindfryd (*Bellis perennis*), Alm. Hundegræs (*Dactylis glomerata*), Lancet-Vejbred (*Plantago lanceolata*) og Glat Vejbred (*P. major* ssp. *major*), Alm. Røllike (*Achillea millefolium*), Grå Bynke (*Artemisia vulgaris*) og Enårig Rapgræs (*Poa annua*). Andre er arter som Ager-Snerle (*Convolvulus arvensis*), Humle-Sneglebælg (*Medicago lupulina*), Alm. Firling (*Sagina procumbens*) og Alm. Katost (*Malva sylvestris*). Mere usædvanlig er Hare-Kløver (*Trifolium arvense*). To af vore indslæbte græsser, Gold Byg (*Hordeum murinum*) og Gold Hejre (*Bromus sterilis*) er også til stede, sidstnævnte endog på selve bolværket. De plantede træer er f.eks. Ask (*Fraxinus excelsior*) og Storbladet Lind (*Tilia platyphyllos*).

I sprækker på molerne og mellem sten er der hist og her lidt vegetation bestående af halophile arter som Sandkryb (*Glaux maritima*), Strand-Vejbred (*Plantago maritima*), Strand-Annelgræs (*Puccinellia maritima*), Kødet Hindeknæ (*Spergularia marina*), Gåse-Potentil (*Potentilla anserina*), Harril (*Juncus gerardi*) samt 3 mældearter, Spyd-Mælde (*Atriplex latifolia* s. str.), Tand-Mælde (*A. deltoidea*) og Strand-Mælde (*A. litoralis*).

Alm. Rajgræs (*Lolium perenne*)

har i et par århundreder været en af vores mest dyrkede græsser. Den er også en af vore mest trafikspredte planter. På Flakfortet findes den her og der på skrænterne, og den indgår, da den tåler meget slid, i plænen ved sydsiden. Da der ikke er noget, der tyder på, at skrænten efter anlæggelsen er blevet tilsået med græs, kunne det tolkes, som at rajgræsset er forvildet derop fra plænen eller f.eks. er kommet dertil med de mange tusinde gæster, der årligt besøger øen.

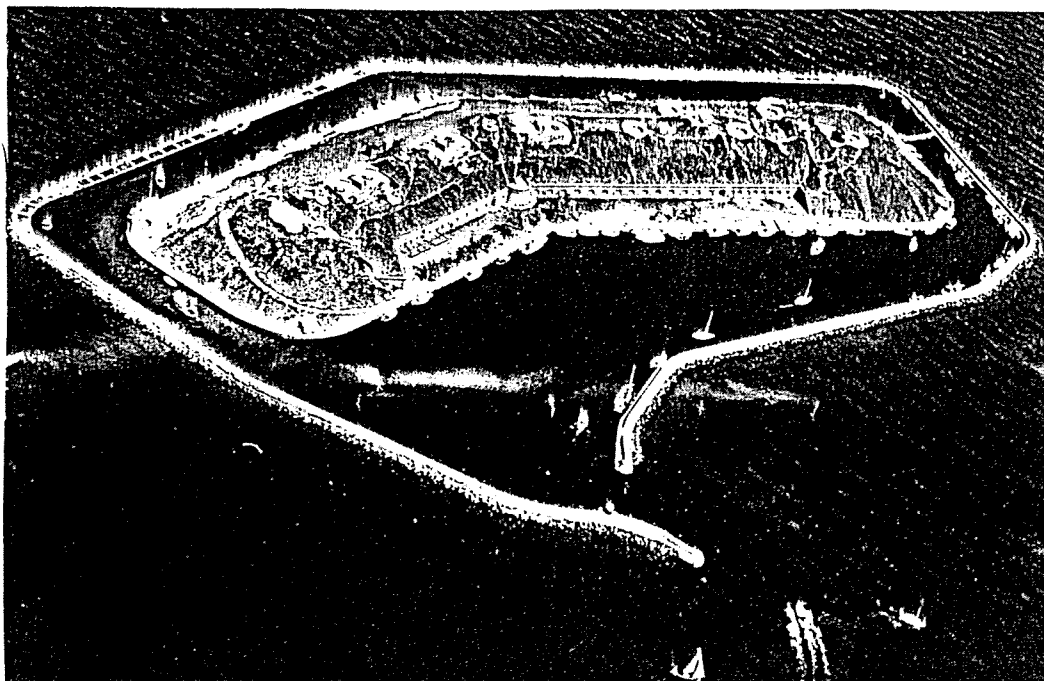

På og ved de nederste stier ved nordsiden ses meget Hvid Stenkløver (*Melilotus albus*), Marehalm (*Leymus arenarius*), Kruset Skræppe (*Rumex crispus*) og Humle-Sneglebælg. I nordvest, også ved de lave stier, vokser, hvor sand er føjet sammen, Hjælme (*Ammophila arenaria*), Tag-Hejre (*Bromus tectorum*) og Klæbrig Brandbæger (*Senecio viscosus*). Også her i dette område er der mange Hvid Stenkløver.

Skrænterne

Omkring selve øen er der hele vejen rundt en bred kanal, kaldet Fortrenden. Langs indersiden er der anlagt en spadseresti i en kortere eller længere afstand fra renden, jf. flyfoto nederst på siden. Alle steder inden for stien er der stejle skrænter. Trapper fører adskillige steder op til en sti i 2. niveau og fra denne stier op til 3. og højeste niveau. Det skal tilføjes, at stien mod syd løber langs bolværket. Her er der kun mod sydvest og sydøst straks skrænter, medens der ved den østligste del af sydsiden er adgang til kasematterne, til mandskabsrum, magasiner mm. I dag er der i nogle af disse rum indrettet en restaurant, udstilling om Flakfortets historie og toiletter.

Generelt dækker vegetationen skrænterne totalt. Allerede meget tidligt på året, i 1994 den 18. maj, var planterne, mest græsser, så høje, at de få mælkebøtter, der var, var meget høje (op til 75 cm). Så høje mælkebøtter ses aldrig, hvor de vokser uden hård konkurrence fra andre, omkringvoksende arter. En undtagelse med hensyn til det totale vegetationsdække er de nyanlagte rosen- og Havtornbede visse steder på nordsiden, som vel er anlagt for at forhindre erosion, forårsaget såvel af nedbør som af blæst. Af de mange arter på **sydskræntens** vestlige del kan af græsser nævnes Alm. Kvik (*Elytrigia repens*), Gold Hejre, Blød Hejre (*Bromus hordeaceus* ssp. *hordeaceus*), som er talrigt re-

Flyfotoet er forside i folderen "Flakfortet - Sejlernes Ø" og er udgivet af "Flakfortets Drifts-selskab A.m.b.a.". Det formodes, at fotoet er af helt ny dato. Man får her et godt indtryk af det omfattende molebyggeri, der skærmer øen mod bølgerne fra Øresund. De fleste stier kan skimtes, ligesom indgangene til de underjordiske kasematter og fundamentene til de 6 stk. 21 cm store kanoner svagt kan anes. På fotoet ses over 20 motorsejlere og motorbåde; men på stille og solrige dage kan antallet være væsentligt højere, da Flakfortet er et populært sted at besøge.

præsenteret, Rød Svingel (*Festuca rubra* ssp. *rubra*) og Alm. Draphavre (*Arrhenatherum elatius* ssp. *elatius*) samt Alm. Hundegræs. Af andre arter er det store antal af Alm. Katost og Æselfoder (*Onopordon acanthium*) iøjnefaldende, ligesom der også er en del Lucerne (*Medicago sativa*), Sand-Løg (*Allium vineale*), Hjerteskulpet Karse (*Cardaria draba*) og Gærde-Kørvel (*Anthriscus caucalis*). I mindre mængde forekommer arter som Gærde-Valmue (*Papaver dubium*), Grå Bynke, Hyrdetaske (*Capsella bursa-pastoris*), Tornet Salat (*Lactuca serriola*) og Aften-Pragtstjerne (*Silene alba*). Ved den vestlige trappe op til 2. niveau, hvori indgår stien, der her på sydsiden fortsætter helt ud til den østlige del, ses ved trappen en del Hjerteskulpet Karse, Hvid Snerre (*Galium mollugo*) og masser af Gold Byg. Langs stien findes plantede buske af Liguster (*Ligustrum vulgare*), Blærebælg (*Coronilla emerus*) og Bukketorn (*Lycium barbarum*), i revner i de støbte fundamenter til kanonerne tillige Alm. Hyld (*Sambucus nigra*). Ved den østlige trappe ses en del Ager-Snerle, Draphavre, Alm. Hundegræs, meget Gold Hejre og Alm. Kvik samt lidt Ager-Padderok (*Equisetum arvense*), Kruset Skræppe og Aften-Pragtstjerne.

Nordskrænten er i mere udpræget grad end sydskrænten dækket af en oftest højt voksende vegetation. Årsagen skyldes, at skrænterne selv i ekstremt varmt vejr eller i en lang tørkeperiode sjældent udtørres.

Østligst er vegetationen tæt, men artsfattig. De dominerende arter er Vild Kørvel (*Anthriscus sylvestris*), Gold Hejre og Draphavre. Af andre arter kan nævnes Takkeklap (*Bunias orientale*), Rød Svingel, Alm. Hundegræs, Alm. Rajgræs, Alm. Hvene (*Agrostis tenuis*), Rød Tvetand (*Lamium purpureum*), Kruset Skræppe og Svine-Mælde (*Atriplex patula*), medens de fleste andre, ligesom nogle af de nævnte, er gengangere fra sydskrænten.

I **nordøst** er skrænten en lille smule åben. Her er mange Ager-Padderok, Hvid Snerre, Draphavre,

Alm. Rajgræs, Ager-Tidsel (*Cirsium arvense*) og Stor Nælde (*Urtica dioica*). Mest uventet var en pæn bestand af den mere og mere sjældne Guldhavre (*Trisetum flavescens*). Af buske kun få, bl.a. Engriflet Hvidtjørn (*Crataegus monogyna*) og Rynket Rose (*Rosa rugosa*). På den nederste del af skrænten vokser endvidere Muse-Vikke (*Vicia cracca*) og Gul Fladbælg (*Lathyrus pratensis*).

Kødet Hindeknæ (*Spergularia marina*).

Størstedelen af Flakfortet er skrænter omkring kanonstillingerne, stier og plæne. Noget mod forventning er der på øen fundet en hel del arter, som er mere eller mindre afhængige af havet, eller som stort set kun vokser ved vore kyster. Udover den afbildede er det Krybende Hvene (*Agrostis stolonifera*), Mædearterne Spyd-Mælde (*Atriplex latifolia* s. str.), Tand-Mælde (*A. deltoidea*) og Strand-Mælde (*A. litoralis*), Østersø-Strandsennep (*Cakile maritima* ssp. *baltica*), Sandkryb (*Glaux maritima*), Harril (*Juncus gerardi*), Strand-Vejbred (*Plantago maritima*), Gåse-Potentil (*Potentilla anserina*) og Strand-Annelgræs (*Puccinellia maritima*) samt de to store græsser, Hjælme (*Ammophila arenaria*) og Marehalm (*Leymus arenarius*). De fleste af arterne er fundet i revner og brud på indersiden af bølgebryderen, men også på havsiden, specielt mellem kampestenene, er nogle af dem set. Det er vel de eneste arter, som er kommet dertil uden hjælp fra mennesket. Marehalm og Hjælme vokser dog begge udelukkende ved stien og ved skræntfoden i nord, og det er et spørgsmål, om ikke Hjælme er plantet for at mindske eller forhindre sandflugt. Der er nu ikke meget af den.

Omkring **midten af nordskrænten** er denne over områder domineret af Draphavre og Vild Kørvel, nederst af Alm. Kvik med en del Alm. Hundegræs og Kruset Skræppe samt Alm. Hønsetarm (*Cerastium fontanum* var. *triviale*). Her er der midt på skrænten et lille dusin unge Skov-Elm (*Ulmus glabra*).

På **nordvestskrænten** er såvel Stor Nælde som Vild Kørvel talrig. Derudover er der en del bevoksninger af Korbær (*Rubus caesius*). Som tidligere nævnt er der på noget af skrænten anlagt rosenbede med Klit-Rose (*Rosa pimpinellifolia*); men der er også her i nordvest i et par mindre områder plantet Havtorn (*Hippophaë rhamnoides*). Pænt ser det ikke ud, for det falder absolut ikke ind i omgivelserne. Om man på denne måde har fået sat skik på erosionen, må tiden vise. Man skulle synes, at et bedre middel mod materialeflugten måtte være de arter, der de fleste andre steder her på skrænten tilsyneladende uden besvær har etableret sig og nu naturligt forhindrer erosion. Mellem havtornbuskene er der mere blottet bund end ellers. Her findes arter, som ikke er set – eller som optræder meget sparsomt andre steder. Det drejer sig bl.a. om Alm. Røllike, Muse-Vikke, Pastinak (*Pastinaca sativa*), Hvid Okseøj (Leucanthemum vulgare), Tofrøet-Vikke (*Vicia hirsuta*), Ensidig Klokke (*Campanula rapunculoides*) og Ager-Snerle.

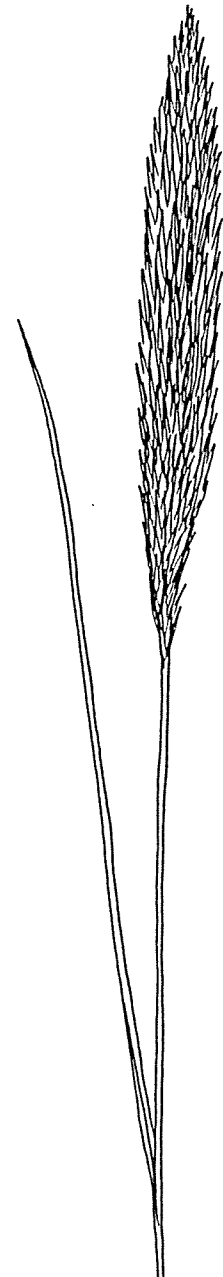
På **vestskrænten** er der mange Hjerteskulpet Karse. Området er ellers domineret af græsser, hovedsageligt Alm. Kvik, Rød Svingel og Alm. Hundegræs. Også i **sydvest** er der mange Hjerteskulpet Karse og Alm. Kvik; desuden er her en del Gold Byg, Gærde-Snerle, Alm. Røllike og Lancet-Vejbred.

Den botaniske undersøgelse af Flakfortet

Den eneste floraliste, vi kender fra Flakfortet, er af helt ny dato. Den 2. juni 1993 var J. Benth Hansen og Gunhild Jensen på en

Hjælme (*Ammophila arenaria*).

Flakfortet har budt på en række af planter, vi vel ikke havde forventet derude midt i Øresund. Det drejer sig f.eks. om Tornet Salat (*Lactuca serriola*), Hjerteskulpet Karse (*Cardaria draba*), Tag-Hejre (*Bromus tectorum*), Æselfoder (*Onopordon acanthium*), Kirtel-Kortstråle (*Galinsoga quadriradiata*) samt Hjælme. Sidstnævnte ses jo normalt i sandede områder med uroligt sand. Sådanne områder findes ganske vist, men i en meget lille målestok på Flakfortet; mon ikke tilstedeværelsen af Hjælme er besørget af mennesket, da der i størstedelen af Flakfortets historie har været problemer med at holde på sandet. I øvrigt er Hjælme ikke kendt fra den nærliggende Saltholm, ligesom den i følge TBU-kortet i græssernes udbredelse i Danmark (Bot. Tids. 68) også mangler ved Øresundskysten mellem København og Helsingør.

"museums-ekskursion" til øen. Floralisten, der er deponeret på Botanisk Museum, indeholder 69 arter. Af disse er der 4, som vi ikke har set. Det drejer sig om Hulsvøb (*Chaerophyllum temulentum*), Horse-Tidsel (*Cirsium vulgare*), Fåre-Svingel (*Festuca ovina*) og Dag-Pragtstjerne (*Silene dioica*). Deres arter er i vores floraliste mærket 1993 (JBH & GJ). Under vores ekskursioner til Flakfortet den 4. sept. 1993, 18. maj 1994 og 28. juni 1994 er der set 154 arter, deraf 17 arter af Mælkebøtte (*Taraxacum*), alle tilhørende sect. Ruderalia (*Fandens Mælkebøtte*). Arterne er i floralisten markeret med et ! På grund af fortets ringe størrelse er der ikke i denne angivet oplysninger om arternes hyppighed, ligesom der heller ikke er nævnt noget voksested.

Floraliste for Flakfortet

- Acer pseudoplatanus** (*Ahorn*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Achillea millefolium (*Alm. Røllike*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Aegopodium podagraria (*Skvalderkål*) – !
Agrostis stolonifera (*Krybende Hvene*) – !
 – **tenuis** (*Alm. Hvene*) – !
Alliaria petiolata (*Løgkarse*) – !
Allium schoenoprasum (*Purløg*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **vineale** (*Sand-Løg*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Ammophila arenaria (*Hjælme*) – !
Anthriscus caucalis (*Gærde-Kørvel*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **sylvestris** (*Vild Kørvel*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Arabidopsis thaliana (*Gåsemad*) – !
Arenaria serpyllifolia (*Alm. Markarve*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Armoracia rusticana (*Peberrod*) – !

Rød Svingel (*Festuca rubra* ssp. *rubra*).

Skrænterne, der er anlagt for at beskytte bl.a. ammunitionsdepoterne under kanonbatterierne, er for en stor dels vedkommende græsdækkede, specielt ved nordsiden. Da der ikke foretages noget for at holde væksten nede, er især græsserne på et tidligt tidspunkt på foråret meget høje, hvilket naturligvis besværliggør tilværelsen for mindre konkurrencedygtige arter. Rød Svingel er en af de dominerende arter. Derudover er der meget Gold Hejre (*Bromus sterilis*), Blød Hejre (*Bromus hordeaceus* ssp. *hordeaceus*), Alm. Hundegræs (*Dactylis glomerata*) og Draphavre (*Arrhenatherum elatius*), mindre af Alm. Hvene (*Agrostis tenuis*) og Alm. Rajgræs (*Lolium perenne*). Ialt er der set 20 arter af græsser på Flakfortet, heraf en art, der ikke ses hver dag, nemlig Guldhavre (*Trisetum flavescens*).

- Arrhenatherum elatius** (*Alm. Draphavre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Artemisia vulgaris (*Grå Bynke*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Atriplex deltoidea (*Tand-Mælde*) – !
 – **latifolia** s. str. (*Spyd-Mælde*) – !
 – **litoralis** (*Strand-Mælde*) – !
 – **patula** (*Svine-Mælde*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Bellis perennis (*Tusindfryd*) – !
Betula pendula (*Vorte-Birk*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Bromus hordeaceus ssp. **hordeaceus** (*Blød Hejre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **sterilis** (*Gold Hejre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **tectorum** (*Tag-Hejre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Bunias orientalis (*Takkeklap*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Cakile maritima ssp. **baltica** (*Østersø-Strandsennep*) – !
Campanula rapunculoides (*Ensidig Klokke*) – !
Capsella bursa-pastoris (*Hyrdetaske*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Cardaria draba (*Hjerteskulpet Karse*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Cerastium fontanum ssp. **triviale** (*Alm. Hønsetarm*) – !
 – **semidecandrum** (*Femhannet Hønsetarm*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Chamaenerion angustifolium (*Gederams*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Chaerophyllum temulentum (*Hulsvøb*) – 1993 (JBH & GJ).
Chamomilla recutita (*Vellugtende Kamille*) – !
 – **suaveolens** (*Skive-Kamille*) – !
Chenopodium album ssp. **album** (*Hvidmelet Gåsefod*) – !
Cirsium vulgare (*Horse-Tidsel*) – 1993 (JBH & GJ).
Convolvulus arvensis (*Ager-Snerle*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Conyza canadensis (*Canadisk Bakkestjerne*).
Coronilla emerus (*Perlebælg*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Crataegus laevigata (*Alm. Hvidtjørn*) – !
 – **monogyna** (*Engriflet Hvidtjørn*) – 1993 (JBH & GJ) – !

Skvalderkål (*Aegopodium podagraria*).

Flertallet af buskene og træerne på Flakfortet er formodentlig plantede. De fleste andre arter er vel indslæbt til øen med mennesker og fugle. Jeg har kun set Skvalderkål på skrænten i nordvest. I nærheden er i de senere år plantet Havtorn (*Hippophaë rhamnoides*) og Klit-Rose (*Rosa pimpinellifolia*). Mest nærliggende er at tro, at stykker af Skvalderkåls jordstængel kan have siddet mellem rødderne på de plantede buske.

Dactylis glomerata (*Alm. Hundegræs*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – – **f. vivipara** – !
Elytrigia repens (*Alm. Kvik*) – 1993 (JBH & GJ) – – 1993 (JBH & GJ) – !
Equisetum arvense (*Ager-Padderok*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Erodium cicutarium (*Hejrenæb*) – !
Erophila verna (*Vår-Gæslingeblomst*) – !
Euphorbia peplus (*Gaffel-Vortemælk*) – !
Festuca ovina (*Fåre-Svingel*) – 1993 (JBH & GJ).
 – **rubra** ssp. *pruinosa* (*Blågrøn Svingel*) – !
 – – ssp. **rubra** (*Rød Svingel*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Fraxinus excelsior (*Ask*) – !
Galinsoga quadriradiata (*Kirtel-Kortstråle*) – !
Galium aparine (*Burre-Snerre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **mollugo** (*Hvid Snerre*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **verum** ssp. **verum** (*Gul Snerre*) – !
Geranium molle (*Blød Storkenæb*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **pusillum** (*Liden Storkenæb*) – !
Glaux maritima (*Sandkryb*) – !
Hippophaë rhamnoides (*Havtorn*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Hordeum murinum (*Gold Byg*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Hypericum perforatum (*Prikbladet Perikon*) – !
Juncus gerardi (*Harril*) – !
Lactuca serriola (*Tornet Salat*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Lamium album (*Døvnælde*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **purpureum** (*Rød Tvetand*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Lathyrus pratensis (*Gul Fladbælg*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Leontodon autumnalis (*Høst-Borst*) – !
Leucanthemum vulgare (*Hvid Okseøje*) – !
Leymus arenarius (*Marehalm*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Ligustrum vulgare (*Alm. Liguster*) – !
Linaria vulgaris (*Alm. Torskemund*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Lolium multiflorum (*Italiensk Rajgræs*).
 – **perenne** (*Alm. Rajgræs*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Lycium barbarum (*Bukketorn*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Lycopersicon lycopersicum (*Tomat*) – !
Malus x domestica (*Sødæble*) – !
Malva sylvestris (*Alm. Katost*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Medicago falcata (*Segl-Sneglebælg*) – !
 – – **x sativa** (*Sand-Lucerne*) – !
 – **lupulina** (*Humle-Sneglebælg*) – !
 – **sativa** (*Foder-Lucerne*) – !
Melilotus alba (*Hvid Stenkløver*) – !
Myosotis arvensis (*Mark-Forglemmigej*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **stricta** (*Rank Forglemmigej*) – !
Onopordon acanthium (*Æselfoder*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Papaver argemone (*Kølle-Valmue*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **dubium** (*Gærde-Valmue*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Pastinaca sativa (*Pastinak*) – 1993 (JBH & GJ) – !

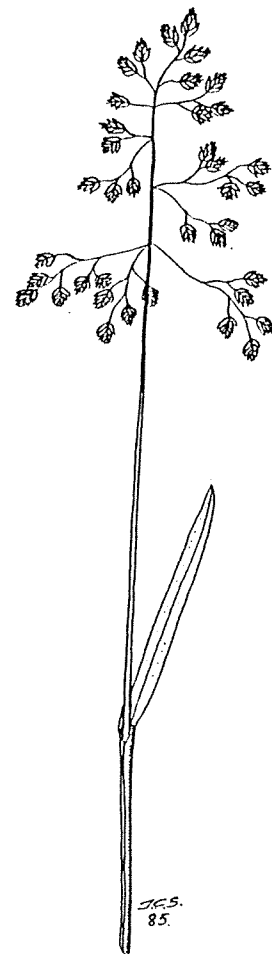
- Plantago lanceolata** (*Lancet-Vejbred*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **major** ssp. **major** (*Glat Vejbred*) – !
 – **maritima** (*Strand-Vejbred*) – !
Poa annua (*Enårig Rapgræs*) – !
 – **compressa** (*Fladstrået Rapgræs*) – !
 – **pratensis** ssp. **pratensis** (*Eng-Rapgræs*) – 1993 (JBH & GJ).
 – **subcoerulea** (*Blågrøn Rapgræs*) – !
 – **trivialis** (*Alm. Rapgræs*) – !
Polygonum amphibium (*Vand-Pileurt*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **aviculare** ssp. **aviculare** (*Alm. Vej-Pileurt*) – !
Potentilla anserina (*Gåse-Potentil*) – !
 – **reptans** (*Krybende Potentil*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Puccinellia maritima (*Strand-Annelgræs*) – !
Rosa canina ssp. **canina** (*Glat Hunde-Rose*) – !
 – **rugosa** (*Rynket Rose*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Rubus caesius (*Korbær*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Rumex acetosa (*Alm. Syre*) – !
 – **crispus** (*Kruset Skræppe*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Sagina procumbens (*Alm. Firling*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Sambucus nigra (*Alm. Hyld*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Saponaria officinalis (*Sæbeurt*) – !
Senecio vernalis (*Vår-Brandbæger*) – !
 – **viscosus** (*Klæbrig Brandbæger*) – !
 – **vulgaris** (*Alm. Brandbæger*) – !
Silene alba (*Aften-Pragtstjerne*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **dioica** (*Dag-Pragtstjerne*) – 1993 (JBH & GJ).
Sonchus asper (*Ru Svinemælk*) – !
 – **oleraceus** (*Alm. Svinemælk*) – !
Sorbus intermedia (*Selje-Røn*) – 1993 (JBH & GJ) – !
Spergularia marina (*Kødet Hindeknæ*) – !
Stellaria graminea (*Græsbladet Fladstjerne*) – !
 – **media** (*Alm. Fuglegræs*) – 1993 (JBH & GJ) – !
 – **pallida** (*Bleg Fuglegræs*) – !
Symphoricarpos rivularis (*Alm. Snebær*) – !

Hvidkløver (*Trifolium repens*).

Der er fundet 4 kløverarter på Flakfortet. Udover Hvidkløver er det Rødkløver (*T. pratense*), Gul Kløver (*T. campestre*) og Hare-Kløver (*T. arvense*). De to førstnævnte er utvivlsomt bragt dertil af mennesket, de to sidstnævnte vel spontant. Ingen af arterne optræder nogen steder på øen i stort antal. Såvel Hare-Kløver, Rødkløver som Gul Kløver vokser i plæne og blomsterkummer ved restaurationen, Hare-Kløver også ved "vejrstationen" på øverste niveau, hvor også Hvidkløver er set.

- Syringa vulgaris* (*Syren*) - !
Taraxacum, sect. *Ruderalia* (*Fandens Mælkebøtte*):
Taraxacum adiantifrons - !
 - *alatum* - !
 - *ekmanii* - !
 - *flavescens* - !
 - *inarmatum* - !
 - *laeticolor* - !
 - *leptodon* - !
 - *lingulatum* - !
 - *longisquameum* - !
 - *pannucium* - !
 - *pectinatiforme* - !
 - *planum* - !
 - *polyodon* - !
 - *rhodopodum* - !
 - *subhuelphersianum* - !
 - *vastisectum* - !
 - *xanthostigma* - !
Tilia platyphylla (*Storbladet Lind*) - !
Tragopogon pratensis ssp. *minor* (*Småkronet Gedeskæg*) - !
Trifolium arvense (*Hare-Kløver*) - !
 - *campestre* (*Gul Kløver*) - !
 - *pratense* (*Rødkløver*) - !
 - *repens* (*Hvidkløver*) - !
Trisetum flavescens (*Guldhavre*) - !
Tulipa x cult. (*Have-Tulipan*) - !
Ulmus carpinifolia (*Småbladet Elm*) - 1993 (JBH & GJ) - !
 - *glabra* (*Skov-Elm*) - !
Urtica dioica (*Stor Nælde*) - 1993 (JBH & GJ) - !
Veronica agrestis (*Flerfarvet Ærenpris*) - !
Veronica arvensis (*Mark-Ærenpris*) - !
 - *hederifolia* ssp. *hederifolia* (*Vedbend-Ærenpris*) - !
Vicia angustifolia (*Smalbladet Vikke*) - 1993 (JBH & GJ) - !
 - *cracca* (*Muse-Vikke*) - !
 - *hirsuta* (*Tofrøet Vikke*) - 1993 (JBH & GJ) - !
 - *sativa* (*Foder-Vikke*) - !
Viola arvensis (*Ager-Stedmoderblomst*) - !
Zostera marina (*Alm. Bændeltang*) - !

Blågrøn Svingel (*Festuca rubra* ssp. *pruinosa*) er kun noteret fra den østlige del af det øverste plateau. Under majbesøget i 1994 fandtes her tillige Gærde-Kørvel (*Anthriscus caucalis*), Vår-Gæslingeblomst (*Erophila verna*), Smalbladet Vikke (*Vicia angustifolia*) og Mark-Ærenpris (*Veronica arvensis*)

Citeret litteratur

Hansen, K. (red.), 1994: Dansk Feltflora, 5. opl. – København.

Pedersen, A., 1974: Gramineernes udbredelse i Danmark. Spontane og naturaliserede arter. TBU nr. 39a. – Bot. Tids. 68: 179–343.

Tak

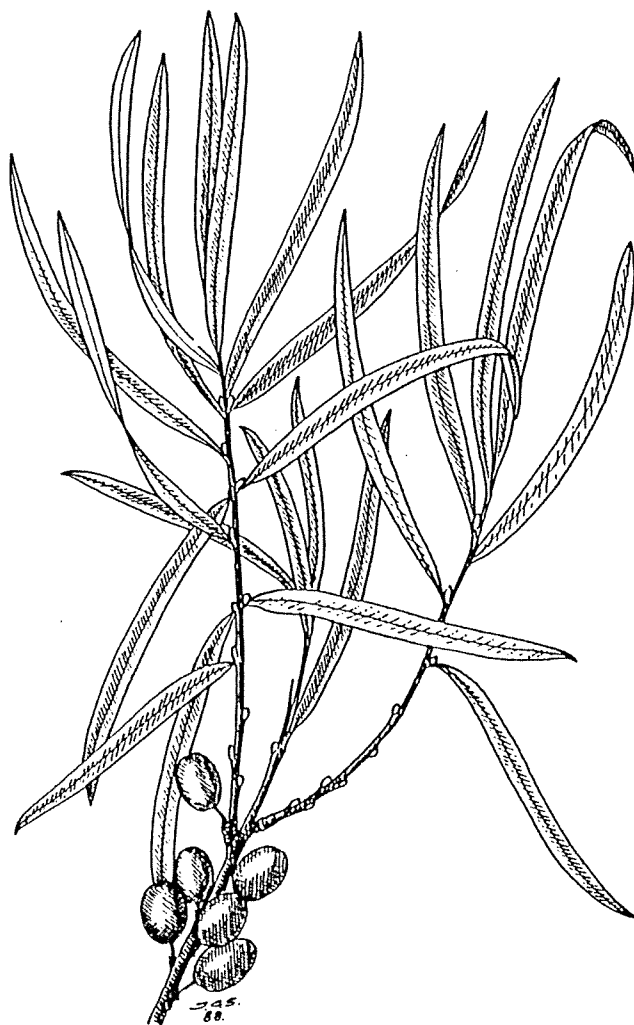
Lærer Olav Ernstsén og seminarielektor Anfred Pedersen takkes for deres kommentarer og forslag til forbedring af ø-floraen, Anfred Pedersen tillige for bestemmelse eller verificering af indsamlede planter fra Flakfortet og Olav Ernstsén for hjælp i forbindelse med konkrete oplysninger om dets historie. For tilladelse til at måtte benytte hans tegninger takkes overlærer Jens Chr. Schou.

Alfred Hansen
Botanisk Museum
Gothersgade 130
1123 København K.

Erik Wessberg
Sandagervej 13
Assentoft
8900 Randers

Havtorn (*Hippophaë rhamnoides*).

I folderen "Flakfortet – Sejlernes Ø" oplyses det, at der på et tidspunkt mellem 1975 og 1981 blev plantet ca. 1800 buske på de nordlige skrænter. De fleste af disse må have lidt en krank skæbne, for ved besøgene har der langt fra været tale om dette betragtelige antal, selv om også nyplantede buske tælles med. Flakfortet er også – såvel for mennesker som for fugle og planter – et barsk sted, når naturen viser sig fra sin værste side.

FÆRDIGE Ø-FLORAER

Hidtil er der i ø-floraserien udarbejdet floralister for følgende øer eller ø-grupper. (EH) er Erik Hammer, (AH) Alfred Hansen, (BL) Bernt Løjtnant, (HT) Henrik Tranberg og (EW) Erik Wessberg.

1. Anholt (1981). – (BL & EW). 50 sider.
2. Hjarnø i Horsens Fjord (1981). – (BL & EW). 26 sider.
3. Treskelbakkeholm i Mariager Fjord (1983). – (BL & EW). 16 sider.
4. Klosterholm og Startøtterne i Nibe Bredning (1984). – (BL & EW). 24 sider.
5. Mellempoldene i Randers Fjord ved Udbyhøj (1984). – (BL & EW). 17 sider.
6. Pletten (Store Plet) i Mariager Fjord (1984). – (BL & EW). 14 sider.
7. Alrø i Horsens Fjord (1985). – (EW). 37 sider.
8. Møgelø i Julsø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 sider.
9. Lille Plet i Mariager Fjord nord for Pletten (1985). – (BL & EW). 12 sider.
10. Paradisøerne i Borre Sø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 sider.
11. Alrø Poller i Horsens Fjord sydøst for Alrø (1985). – (EW). 15 sider.
12. Tange Ø i Tange Sø (1985). – (EW). 13 sider.
13. Hov Røn nordøst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 17 sider.
14. Svanegrunden nordøst for Endelave (1986). – (BL). 20 sider.
15. Vår Holm og Kyø Holm i Limfjorden ved Nibe (1986). – (EW). 20 sider.
16. Fjandø i Nissum Fjord (1986). – (EW). 21 sider.
17. Egholm i Limfjorden sydvest for Mors (1986). – (BL & EW). 44 sider.
18. Søby Rev øst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 15 sider.
19. Agerø i Limfjorden sydvest for Mors (1987). – (EW). 34 sider.
20. Stenrevet i Randers Fjord vest for Udby (1987). – (EW). 13 sider.
21. Lundø mellem Skive Fjord og Lovns Bredning (1987). – (EW). 41 sider.
22. Stenklipperne i Limfjorden ved Agerø (1988). – (EW). 14 sider.
23. Odpold i Randers Fjord nord for Stenrevet (1988). – (BL & EW). 12 sider.
24. Livø i Limfjorden (1988). – (BL & EW). 75 sider.
25. Svinø i Gamborg Fjord sydøst for Middelfart (1989). – (EW). 33 sider.
26. Lilleø, Bregneø og Alø i Julsø syd for Silkeborg (1989). – (EW). 20 sider.
27. Store og Lille Rotholm i Risgårde Bredning nord for Hvalpsund (1989). – (EW). 21 sider.
28. Sankt Thomas i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 11 sider.
29. Æbelø i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 14 sider.
30. Kalvø i Skanderborg Sø (1990). – (BL & EW). 14 sider.
31. Mågeøerne ved Bogense (1991). – (BL & EW). 15 sider.
32. Tunø ved Samsø (1991). – (BL & EW). 56 sider.
33. Hornsgård Holm og Tøtten i Limfjorden nordvest for Nibe (1991). – (EW). 14 sider.
34. Torø i Lille Bælt syd for Assens (1991). – (EW). 23 sider.
35. Lindholm i Limfjorden øst for Thyholm (1991). – (BL & EW). 18 sider.
36. Kalvø i Genner Bugt (1991). – (EW). 19 sider.
37. Arup Holm i Limfjorden ved Feggesund (1991). – (BL & EW). 17 sider.
38. Barsø i Lille Bælt nordvest for Als (1991). – (EW). 39 sider.
39. Venø i Limfjorden sydøst for Thyholm (1992). – (EW). 42 sider.
40. Bågeø i Lille Bælt nordvest for Assens (1992). – (EW). 55 sider.
41. Gjøel i Limfjorden nordvest for Ålborg (1992). – (EW). 41 sider.
42. Ejlinge sydøst for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 18 sider.

43. Dræet syd for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 19 sider.
44. Leammer i Odense Fjord ved Hofmangsgave (1993). – (EW). 18 sider.
45. Kyholm i Odense Fjord syd for Leammer (1993). – (EW). 12 sider.
46. Ægholm i Odense Fjord ved Hofmangsgave (1993). – (EW). 12 sider.
47. Trindelen nord for Leammer i Odense Fjord (1993). – (EW). 13 sider.
48. Holmene i Odense Fjord ved Drejet (1993). – (EW). 12 sider.
49. Fur i Limfjorden (1993). – (EW). 63 sider.
50. Piggen i Randers Fjord nord for Uggelhuse (1993) – (EW). 15 sider.
51. Drætteholm ved Bogense (1993). – (EW). 13 sider.
52. Øland ved Limfjorden vest for Gjøl (1993). – (EW). 64 sider.
53. Siø mellem Tåsinge og Langeland (1993). – (EW). 24 sider.
54. Helnæs nordvest for Fåborg (1993). – (EW). 63 sider.
55. Bjørnø syd for Fåborg (1994). – (EW). 33 sider.
56. Endelave sydvest for Samsø (1994). – (EW). 78 sider.
57. Hjelm i Kattegat sydøst for Ebeltoft (1994) – (EH & EW). 33 sider.
58. Hindø i Stadil Fjord (1994) – (EW). 23 sider.
59. Store Svelmø, Græsholm og Lille Svelmø (1994). – (EW). 40 sider.
60. Årø i Lille Bælt (1994). – (EW). 56 sider.
61. Vigø i Helnæs Bugt (1994). – (EW). 22 sider.
62. Horsehoved i Helnæs Bugt nordvest for Fåborg (1994). – (EW). 16 sider.
63. Mejlø i Lillestrand ved Hindsholm (1994). – (BL, HT & EW). 42 sider.
64. Store og Lille Rallen ved sydsiden af Tåsinge (1994). – (EW). 19 sider.
65. Flakfortet i Øresund (1995). – (AH & EW). 19 sider.

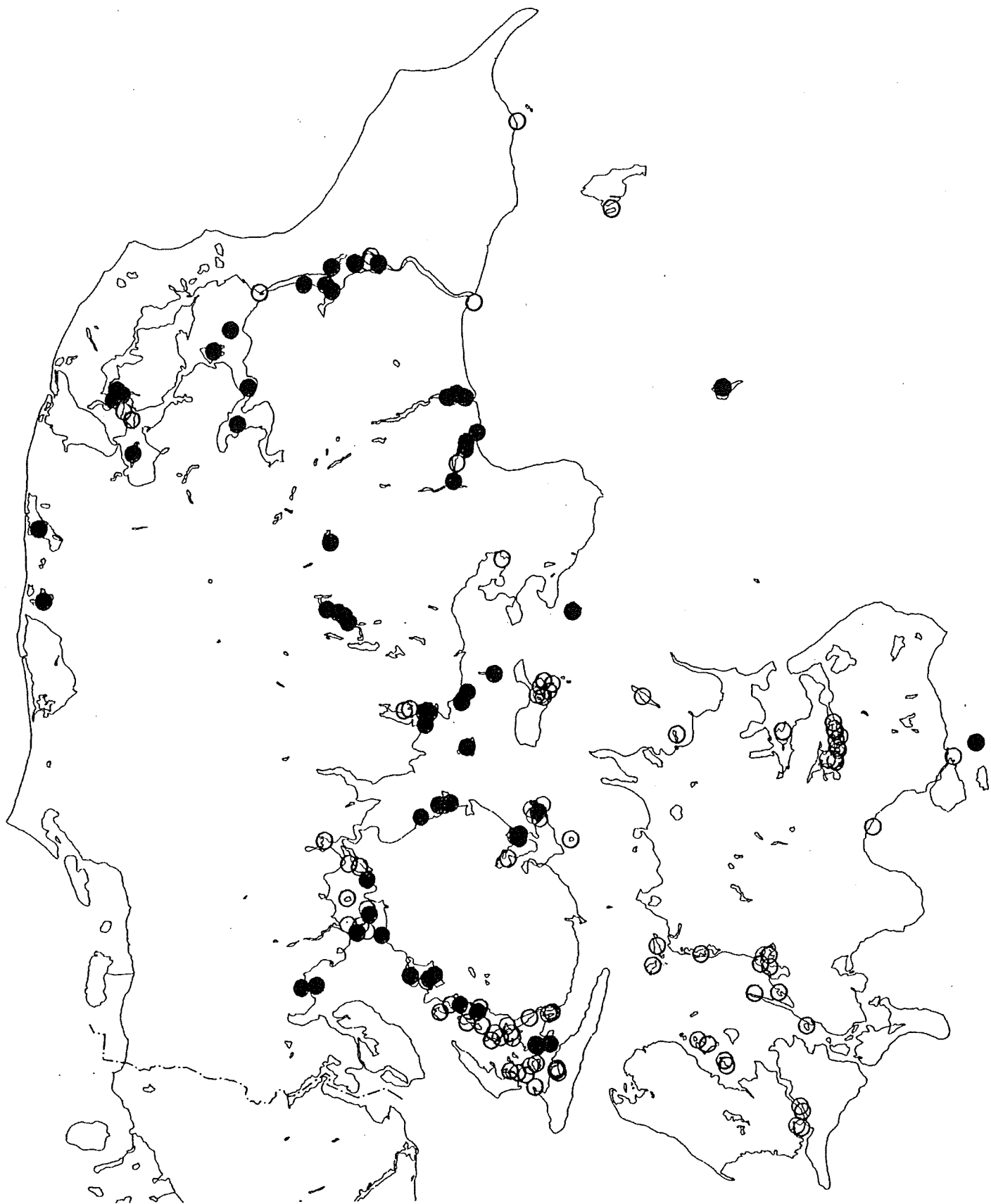
Siden 1983 er der endvidere foretaget floristiske undersøgelser – med henblik på udarbejdelse af floralister – på følgende øer eller ø-grupper – regnet fra nord:

Rønnerne mellem Frederikshavn og Strandby.
 Hornfiskrøn syd for Læsø.
 Tagholme i Limfjorden mellem Gjøl og Egholm.
 Fruens Holm sydvest for Tagholme.
 Borreholm i Limfjorden nordøst for Løgstør.
 Korsholm ved Limfjordens østlige udmunding.
 Fuglholm i Limfjorden mellem Jegindø og Agerø.
 Rønland øst for Harboør Tange.
 Jegindø i Limfjorden øst for Thyholm.
 Kanaløen i Randers Fjord nordøst for Mellerup.
 Sejerø sydvest for Sjællands Odde.
 Lindholm nordøst for Stavns Fjord ved Samsø.
 Kyholm vest for Lindholm.
 Kolderne i Stavns Fjord ved Samsø.
 Ægholm i Stavns Fjord ved Samsø.
 Sværm i Stavns Fjord ved Samsø.
 Mejlesholm i Stavns Fjord ved Samsø.
 Hjortholm i Stavns Fjord ved Samsø.
 Eskeholm i Stavns Fjord ved Samsø.
 Brokold i Stavns Fjord ved Samsø.
 Vorsø i Horsens Fjord.

Vorsø Kalv i Horsens Fjord sydvest for Vorsø.
Køhlholm i Roskilde Fjord syd for Frederikssund.
Hyldeholm i Roskilde Fjord sydvest for Frederikssund.
Svineholm i Roskilde Fjord sydvest for Frederikssund.
Orø i Isefjorden.
Nekselø i Nekselø Bugt.
Ægø ved Hindsholm.
Enø ved Hindsholm.
Bogø ved Hindsholm.
Vejlø ved Hindsholm.
Vejlø Kalv ved Hindsholm.
Lilleø i Roskilde Fjord vest for Jyllinge.
Jyllinge Holme i Roskilde Fjord vest for Jyllinge.
Trekroner ved udmundingen af Københavns Havn.
Eskilsø i Roskilde Fjord sydvest for Jyllinge.
Studeholm i Roskilde Fjord syd for Eskilsø.
Blak i Roskilde Fjord sydøst for Eskilsø.
Elleore i Roskilde Fjord nord for Roskilde.
Sivholm i Kattinge Vig nordvest for Roskilde.
Hesteholme i Kattinge Vig nordvest for Roskilde.
Ringøen i Kattinge Vig nordvest for Roskilde.
Kidholme i Kolding Fjord vest for Skærbæk.
Ølseagle Revle i Køge Bugt.
Tornø i Odense Fjord.
Romsø i Store Bælt.
Fænø i Lille Bælt.
Fænø Kalv vest for Fænø.
Brandsø i Lille Bælt.
Linderum i Lille Bælt nordvest for Årø.
Bastholm i Lille Bælt nord for Årø Kalv.
Græsholm i Lille Bælt sydvest for Bågå.
Småholme i Lille Bælt nordvest for Årø Kalv.
Agersø i Store Bælt sydvest for Skælskør.
Ormø i Holsteinborg Nor øst for Glænø.
Glænø sydøst for Skælskør.
Gavnø syd for Næstved.
Enø ved Karrebæksminde sydvest for Næstved.
Omø i Store Bælt sydvest for Agersø.
Dybsø sydøst for Enø.
Illum i Helnæs Bugt nordvest for Fåborg.
Avnø nordvest for Vordingborg.
Knudshoved nordvest for Vordingborg.
Knolden ved Horneland sydvest for Fåborg.
Thurø ved Svendborg.
Kidholm sydøst for Fåborg.
Lyø sydvest for Fåborg.
Kidholm i Thurø Bund sydøst for Svendborg.
Iholm i Svendborg Sund sydvest for Svendborg.
Masnedø ved Vordingborg.
Avernakø sydøst for Lyø.

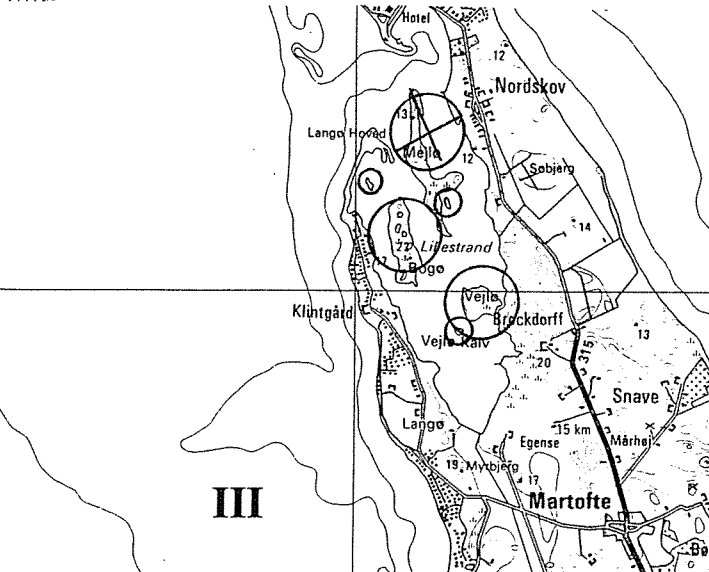
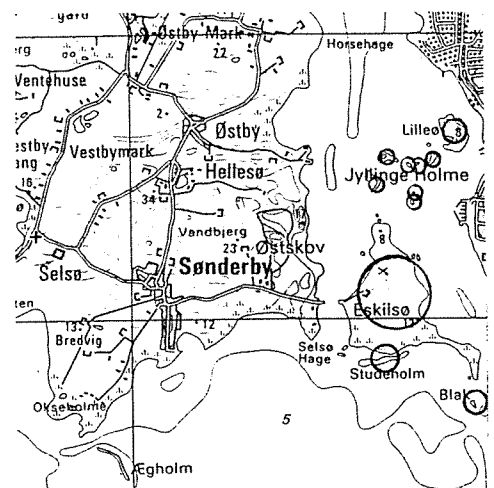
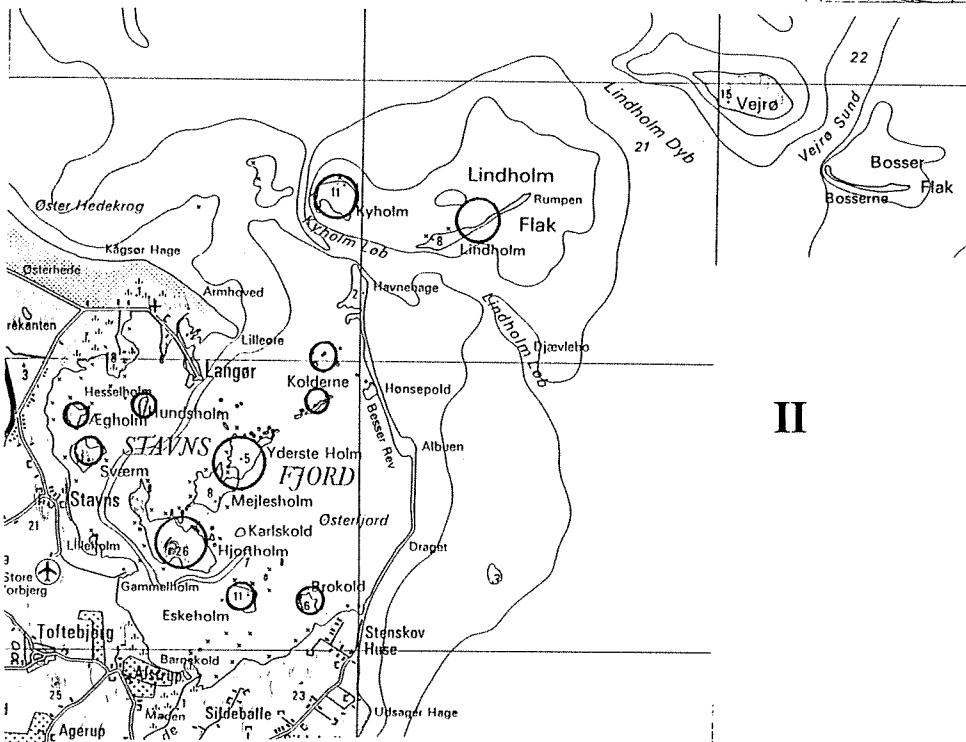
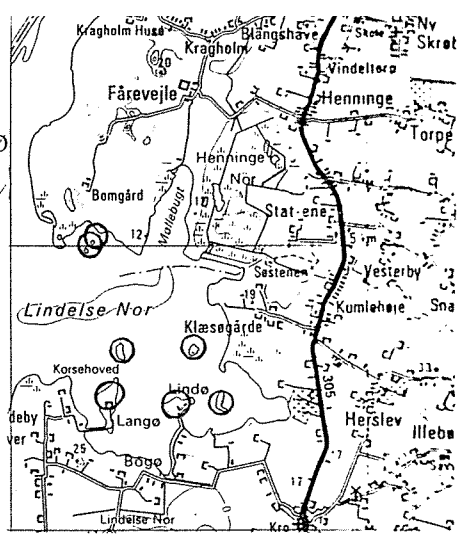
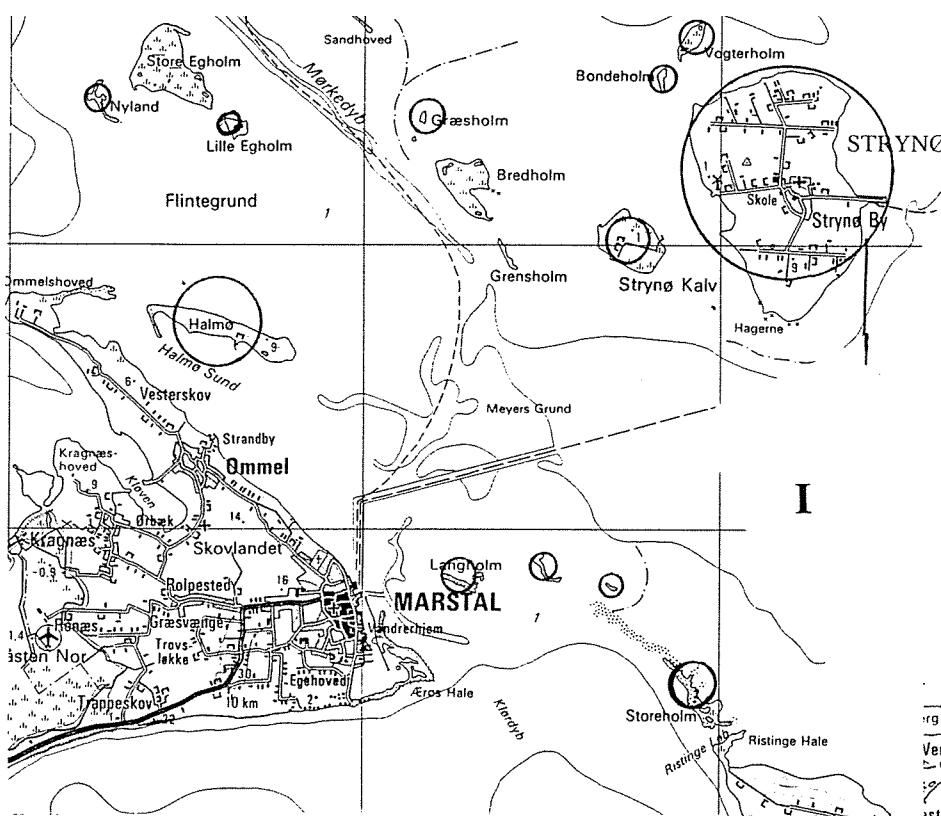
Skarø vest for Tåsinge.
Flæskholm øst for Avernakø.
Grydholm nord for Drejø.
Græsholm nordøst for Drejø.
Drejø sydvest for Skarø.
Hjelmshoved nordøst for Hjortø.
Mejlholm øst for Hjortø.
Odden sydøst for Hjortø.
Skalø i Smålandsfarvandet nordvest for Fejø.
Fejø i Smålandsfarvandet.
Lilleø i Smålandsfarvandet nord for Askø.
Askø i Smålandsfarvandet nord for Bandholm.
Halmø øst for Ærøskøbing.
Langholm øst for Marstal.
Storeholm ved Ristinge på Langeland.
Vogterholm nord for Strynø.
Bondeholm nordvest for Strynø.
Nyland nordøst for Ærøskøbing.
Græsholm nord for Marstal.
Lille Egholm nordøst for Ærøskøbing.
Buddiken nord for Marstal.
Strynø sydvest for Rudkøbing.
Bredholm vest for Strynø.
Kueholm i Lindelse Nor.
Strynø Kalv vest for Strynø.
Bukø i Lindelse Nor ved Langeland.
Eskilsø i Lindelse Nor ved Langeland.
Langø i Lindelse Nor syd for Rudkøbing.
Lindø i Lindelse Nor syd for Rudkøbing.
Kværnen i Lindelse Nor ved Langeland.
Flatø i Guldborgsund syd for Nykøbing Falster
Kalvø i Guldborgsund syd for Nykøbing Falster.
Lilleø i Guldborgsund sydvest for Kalvø.
Kejlsø i Guldborgsund sydøst for Lilleø.
Christiansø ved Bornholm.
Frederiksø ved Bornholm.

NB: Alle oplysninger om plantefund fra disse øer har stor interesse.

● : Øer, for hvilke der er udarbejdet floralister.

○ : Øer, for hvilke floralister er under udarbejdelse. I øvrigt henvises til de 3 foregående sider og til kortet næste side.

Detailkort over påbegyndte og afsluttede
 ø-floraer i 5 områder med tætliggende
 øer. Alle øer er mærkede med en cirkel af
 forskellig størrelse. Hos de færdige er der
 i cirklen tegnet et kryds.
 I: Området nord og øst for Ærø.
 II: Stavns Fjord ved Samsø.
 III: Lillestrand ved Hindsholm.
 IV: Lindelse Nor ved Langeland.
 V: Roskilde Fjord.